

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми **«ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу, DO1-M21z групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Соболевська Інна Павлівна

Керівник: Галаманжук Л.Л.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Рецензент: Гудима Н.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДІТЕЙ 5–6 РОКІВ	9
1.1. Особливості психомовленнєвої готовності дітей до початкової школи	9
1.2. Мовленнєвий розвиток дошкільників засобом гри.....	25
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	36
2.1. Діагностика мовленнєвої готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку	36
2.2. Навчальні ігри як засіб підвищення мовленнєвої готовності дошкільників до початкової школи.....	46
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

У сучасних умовах реформування дошкільної та початкової освіти важливою є наступність між ними, формування мовно-мовленнєвої готовності дитини до навчання в початковій школі. Адже якісна мовна, мовленнєва психологічна підготовка дитини до здобуття початкової освіти – запорука якісного навчання, адаптації в соціумі, формування життєвих компетентностей. Без сумніву, мовна готовність дошкільника до навчання в початковій школі вимагає кваліфікованої роботи педагогів, сім'ї й учителів, які готують дитину до школи.

Як сформувати в дитини старшого дошкільного віку готовність до систематичного навчання в Новій українській школі? Як безболісно й успішно адаптувати дитину до школи в шість років? Йдеться не лише про перші тижні зміни соціального статусу дитини з дошкільника на школяра, коли докорінно змінюється її життя в фізіологічній, психологічній, соціальній сферах. Йдеться про те, наскільки успішною дитина буде впродовж шкільних років. Адже успішність школяра прямо залежить від того, наскільки сформованою буде основа «канви» його розвитку.

За сучасною моделлю дошкільної освіти слід побудувати індивідуальний освітній шлях для кожної дитини, створити оптимальні умови для її гармонійного природного розвитку. Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО) як Державний стандарт дошкільної освіти в Україні визначає в кожній освітній лінії ті компетентності, які потрібно сформувати в дитини на кінець дошкільного віку.

Щоб дитина успішно справлялася з новими вимогами шкільного життя, у неї має бути сформований набір тісно переплетених якостей. Неможливо розглядати ці якості у відриві від життєвого досвіду дитини, конкретного середовища, сімейного устрою. Тому поняття «готовність до школи» з урахуванням усіх чинників можна визначити як набір компетентностей, що складають життєву компетентність дитини. У сучасній освіті це поняття має

ключове значення. Готовність до НУШ – це не «програма», якій можна просто навчити.

Готовність до НУШ – системна характеристика розвитку дитини старшого дошкільного віку, яка проявляється у сформованості компетентностей. Ці компетентності формують шляхом прищеплення ціннісного ставлення до оточення й довкілля, розвивають за сприятливих умов у різноманітних ситуаціях життєвого досвіду та спілкування, у які включена дитина в сім'ї та суспільному вихованні.

Мовлення є одним із найважливіших чинників, що, на нашу думку, формує рівень культури людини, її мислення й інтелект. З дитинства мовлення дитини починає збагачуватися новими лексемами, ускладнюватися граматично. Мова має велике значення для цілісного і всебічного розвитку дитини в ранньому та дошкільному віці. На розвиток мовлення впливають довколишні мовці, середовище, у якому зростає дитина, ставлення дошкільника до мови за посередництвом дорослих (якщо старші виявлятимуть повагу до мови, таку поведінку, ставлення матимуть дошкільники).

Розвиток мовлення є однією із найважливіших цінностей дитини в дошкільному віці. Адже такий розвиток тісно пов'язаний із розвитком свідомості, пізнанням навколишнього світу, розвитком особистості загалом.

Дитинство дошкільника – це період, коли дошкільник активно засвоює розмовне мовлення, становлення й розвитку всіх сторін мовлення, зокрема розвиток вільного спілкування з дорослими й дітьми; розвиток усіх компонентів усного мовлення дітей (лексичного боку, граматичної будови мови, вимови; зв'язного мовлення – діалогічного й монологічного) у різних формах і видах дитячої діяльності; практичного оволодіння нормами мови.

Спілкування – один із найважливіших чинників загального розвитку дитини (психічного, психологічного тощо). Перші три роки життя є вирішальними в розвитку мови, коли дошкільників виховують удома. Вони прислухаються до звуків, спостерігають за рухами губ матері та батька,

радіють, упізнаючи знайомі голоси. Пізніше дитина починає активно використовувати свій пасивний запас слів, поступово розвиваючи його.

Однак є діти із мовленнєвими порушеннями. Згодом такі порушення набувають більш складного характеру. Такий процес викликає надалі у дитини вади в розвитку дитини. Це, насамперед, знижує можливості дитини до успішного засвоєння навчальної програми в освітніх закладах. Такий процес призводить до шкільної дезадаптації. Для вирішення таких питань, а саме питань мовленнєвих порушень, було прийняття низку законів щодо навчання дітей із особливими освітніми потребами (Лист МОН «Щодо організації діяльності інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» (2015), Наказ МОН «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі» (2015), Наказ МОН «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2017). Такі нормативно-правові документи зумовлюють необхідність у приділенні державної уваги роботі, зокрема і логопедичній, із формування мовленнєвої готовності у дітей з порушеннями мовлення.

Б. Андрієвський, А. Богуш, М. Вашуленко, Л. Журова, Л. Калмикова, О. Кисельова, К. Крутій, Ф. Сохін, Т. Ушакова та ін.); психофізичному (Р. Боскіс, Д. Ілляшенко, В. Кисличенко, С. Конопляста, І. Марченко, Є. Соботович, В. Тарасун та ін. досліджували мовленнєву готовність дітей до навчання в школі як у фонологічному, лексичному, так і граматичному напрямках.

Сьогодні у дошкільній лінгводидактиці осучаснено, розширено та уточнено поняття «мовленнєва готовність до початкової школи» дітей: лінгвопсихологічна структура (показник мовленнєвої зрілості дитини та сформована на основі базових когнітивних процесів), комплекс вербальних знань, умінь і навичок (дії яких узгоджують і синхронізують регуляційними процесами).

Розглядаючи мовну готовність дитини до навчання в початковій школі як значну лінгвопсихологічну структуру, стверджуємо про необхідність сучасного дослідження кожного з її компонентів, їх підпорядкованості та взаємодії, моделювання діагностичної структури, спрямованої на встановлення рівня готовності дітей до навчання в початковій школі, на що вказують вітчизняні та закордонні дослідники. Наявні дослідження окремих показників готовності не дають повної картини її актуального стану.

Не вирішеною у повному обсязі залишається й проблема освітньої інтеграції в загальноосвітній простір не тільки дітей із тяжкими, але й з незначними порушеннями мовлення. Інтеграційні підходи до успішного навчання таких дітей потребують додаткового обґрунтування в аспекті визначення рівня сформованості у них мовної готовності та розроблення програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної логопедичної роботи до шкільної інтеграції. У теперішніх умовах інклюзивної освіти це питання стоїть доволі гостро.

Ураховуючи новизну, соціальну значимість, складність, комплексність описаного питання, **мета кваліфікаційної роботи** – окреслити особливості мовно-мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку та розробити навчальні ігри, які б сформували мовленнєву готовність дітей до навчання в початковій школі.

Об'єкт дослідження – освітній процес у закладі дошкільної освіти; **предмет дослідження** – мовленнєва готовність дітей до навчання в початковій школі.

Гіпотеза дослідження: мовна готовність дітей старшого дошкільного віку досягне більш високого рівня за таких умов: виявлення особливостей пізнавально-мовленнєвого розвитку; визначення структури психолого-педагогічної готовності до школи; вивчення особливості мовної готовності дітей старшого дошкільного віку; застосування системи ігор і вправ через розвиток мовлення й розширення уявлень про навколишній світ у структурі комплексних занять.

Завдання дослідження:

- окреслити компоненти мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- вивчити особливості мовно-мовленнєвої готовності дітей дошкільного віку до навчання в початковій школі;
- змоделювати ігри і вправи, які розвивають мовлення дошкільників, розширюють уявлення про навколишній світ у структурі комплексних занять;
- виявити ефективність ігрової діяльності у формуванні мовленнєвої готовності дитини до навчання в початковій школі експериментальним шляхом.

Методи дослідження. *Теоретичних:* аналіз, синтез, порівняння й узагальнення науково-теоретичних джерел у галузі дошкільної лінгводидактики з проблеми дослідження; *емпіричних:* аналіз анкетування та опитування батьків для визначення чинників, які впливають на мовленнєвий розвиток дитини; психолого-педагогічні експерименти констатувального та формувального характеру для визначення структури, особливостей і рівнів мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі; *методи оцінки мовленнєвого розвитку:* стандартизовані методики, метод спостереження, бесіди з дітьми та їхніми батьками; *методи обробки статистичних даних:* якісний і кількісний аналіз, статистичний аналіз, метод нормалізованих балів.

Практичне значення дослідження. Отримані результати можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти; на відповідних курсах у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Дошкільна освіта»; у подальших наукових дослідженнях (вивчення формування мовленнєвої готовності дітей дошкільного віку до навчання в початковій школі).

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилось на базі Могилів-Подільського закладу 1 Могилів-Подільської міської ради

Вінницької області.

Апробація роботи. Основні положення і результати дослідження презентовано на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях; експериментальному дослідженні на базі закладу освіти й обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2021-2022 н.р. і 2022-2023 н.р.).

Опубліковано статтю «Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання в початковій школі» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету К-ПНУ (Випуск XVIII. 2022. С. 206-208).

Структура дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 79 сторінок.

ВИСНОВКИ

Готовність дошкільника до школи згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти відповідає вимогам і критеріям оцінки дошкільної зрілості дитини. Така готовність передбачає фізичний, емоційний, пізнавальний і особистісний розвиток дитини, готовність до взаємодії з довколишнім світом, розвиток специфічних видів діяльності дошкільників, які є фундаментальними для дошкільного дитинства та визначають і забезпечують адаптацію дитини до нового соціального статусу – школяра.

Мовленнєва готовність дітей до початкової школи – це наявність у них певної суми знань і уявлень про довкілля; достатній лексичний запас, обізнаність з формулами мовленнєвого етикету, образними виразами, прислів'ями, приказками, загадками; оволодіння чистою і правильною звуковимовою, граматичною правильністю мовлення; вміння послідовно, логічно і зв'язно висловлюватись, переказувати тексти, будувати розповідь; оволодіння фонетичним сприйманням і звуковим аналізом слів; уміння уважно слухати відповіді інших, педагога, цілеспрямовано й точно відповідати на запитання; помічати, виправляти мовні помилки (сформованість оцінно-контрольних дій), доповнювати відповіді однолітків.

Комунікативна готовність – комплексне застосування дитиною мовних і немовних засобів (міміка, жести, рухи) з метою комунікації; вміння адекватно і доречно практично користуватися мовою в конкретних навчальних і соціально-побутових ситуаціях; уміння самостійно орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність спілкування; вміння приймати, вирішувати самостійно мовленнєве завдання.

Започатковуючи експеримент, було визначено критерії і показники сформованості мовленнєвої готовності старших дошкільників до шкільного навчання. З-поміж них: фонетична компетентність із показниками: правильна вимова звуків, розвиток фонематичного слуху, виразність мовлення; лексична компетенція з показниками: словникове багатство, розуміння

семантики слів; граматична компетенція з показниками: морфологічна правильність мовлення, синтаксична будова мовлення, наявність оцінно-контрольних дій; діалогова компетенція з показниками: вміння будувати діалог з партнером, зв'язні висловлювання репродуктивного характеру, зв'язні висловлювання творчого характеру; комунікативна компетенція з показниками: наявність формул мовленнєвого етикету, ініціативність спілкування. Результати констатувального експерименту засвідчили, що переважна більшість дошкільників, які відвідували заклади дошкільної освіти, знаходилася на середньому і низькому рівнях сформованості мовленнєвої готовності до навчання у початковій школі. Для дітей, які не відвідували дошкільний заклад, був характерний низький рівень. На формувальному етапі дослідження було розроблено дві лінгводидактичні моделі формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання у початковій школі: для дітей, які відвідують, і для дітей, які не відвідують, дошкільні заклади. Експериментальна модель обіймала три етапи: інформаційно-мовленнєвий, діяльнісно-комунікативний, оцінно-коригувальний. До кожного етапу було розроблено систему завдань, спрямованих на формування мовленнєвої готовності дошкільників до шкільного навчання. З дітьми, які відвідували дошкільні заклади, експериментальна робота була спрямована на реалізацію таких показників: вживання формул мовленнєвого етикету, наявність оцінно-контрольних дій, ініціативність спілкування. Запропонована лінгводидактична модель для дітей, які не відвідували дошкільні навчальні заклади, мала суттєві відмінності за змістовим аспектом першого – інформаційно-мовленнєвого етапу. Оскільки діти зовсім не відвідували дошкільні навчальні заклади, виникла необхідність організації цілеспрямованої роботи з розвитку мовлення за всіма мовними розділами.

Педагогічними умовами формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у початковій школі виступили: комунікативно-мовленнєве спрямування навчання; включення мови в різні

види діяльності (навчально-пізнавальну, навчально-мовленнєву, художньо-мовленнєву, театральну-ігрову, комунікативну); комплексний підхід до розвитку мовлення і навчання мови; адекватна мотивація комунікативно-мовленнєвої діяльності; залучення батьків до спільної роботи з активізації комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей (для експериментальних груп дітей, які не відвідували дошкільні навчальні заклади). Прикінцевий етап дослідження засвідчив позитивні кількісні та якісні зміни щодо рівнів сформованості мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи.

У ході навчання окреслились певні тенденції щодо формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у початковій школі: 1) темпи формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи зумовлюються змістовим аспектом навчально-мовленнєвої діяльності в дошкільному закладі; 2) формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи залежить від комунікативної спрямованості та навчання української мови як засобу спілкування, комунікації; 3) темпи формування комунікативно-мовленнєвої готовності дітей до шкільного навчання підвищуються за умови комплексного планування всіх мовленнєвих завдань (звукова культура, граматична правильність мовлення, словник, зв'язне мовлення) на кожному мовленнєвому занятті; 4) прослідковується залежність формування комунікативно-мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання у школі від занурення дітей в ситуації комунікативно-мовленнєвого спілкування як на заняттях з різних розділів програми, так і в повсякденному житті; 5) темпи формування мовленнєвої готовності до школи дітей, які не відвідували дошкільні навчальні заклади, залежать від активної участі батьків у навчально-мовленнєвій діяльності дітей.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробці експериментальної методики щодо забезпечення перспективності мовленнєво-комунікативного розвитку учнів першого класу початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський Б.М. Проблеми готовності дитини до школи. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фьубеля* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 4 жовт. 2014 р. Херсон, 2014. С. 7–8.
2. Атемасова А.О. Психогімнастика. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2010. 160 с.
3. Афузова Г.І. Корекційна підтримка в контексті психологічної допомоги дітям із психофізичними вадами. *Дефектологія*. 2010. № 1. С. 47–48.
4. Базима Н.В. Формування мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2014. 22 с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / за заг. ред. А.М. Богуш ; уклад. В. Беленька, О.Л. Богінч та ін. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
6. Бастун Н.А. Диференційна діагностика шкільного невстигання та стратегії його корекції. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 6. С. 16–18.
7. Боговарова О.І. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Діагностика, корекція та розвиток. *Психолог*. 2003. № 29–32. С. 1–80.
8. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика : навч. посібн. Запоріжжя : Просвіта, 2008. 230 с.
9. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Ранок, 2012. 234 с.
10. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. Київ : Слово, 2004. 376 с.
11. Богуш А.М., Шиліна Н.Є. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі. Одеса : ПНЦ АПН України, 2003. 355 с.

12. Большакова І. Проблеми психологічної готовності дитини до школи. *Початкова школа*. 2005. № 4. С. 4–7.
13. Бондар В.І., Синьов В.М., Тищенко В.В. Тенденції розвитку освіти дітей з психофізичними вадами в Європі та Україні. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Серія соціально-педагогічна*. 2012. № 19. С. 165–170.
14. Бондаренко Т.М. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (друга половина XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2007. 20 с.
15. Бушуєва Н.О. Діагностика готовності дітей шестирічного віку до шкільного навчання. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2007. № 3 (120). С. 26–32.
16. Вавіна Л.С., Гудим І.М., Кондратенко С.В. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору : наук.-метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2012. 136 с.
17. Вашуленко М.С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2000. 4. С. 11–14.
18. Визель Т.Г. Основы нейропсихологии : учеб. для студентов вузов. Москва : АСТ Астрель Транзиткнига, 2009. 430 с.
19. Гноєвська О.Ю. Інклюзивна освіта як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 2011. Серія 19. Випуск 18. С. 40–43.
20. Гноєвська О.Ю. Система роботи педагога з батьками в умовах освітньої інтеграції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 2011. Серія 19. Випуск 18. С. 57–60.
21. Головань Н.О. Ми готові до школи? Кіровоград : Державне Центральне Українське видавництво, 1993. 72 с.
22. Гончаренко С.А., Богуславська Л.О., Кондратенко Н.О. Визначення готовності дитини до шкільного навчання : методичні рекомендації.

- Київ : Педагогічна думка, 2000. 69 с.
23. Губенко О.В. Особливості підготовки та адаптації п'яти та шестирічних дітей до школи. *Обдарована дитина*. 2010. № 9. С. 50–56.
24. Державна типова програма реабілітації інвалідів : Кабінет Міністрів України від 08.12.2006 р. № 1686. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/58079892>.
25. Державний стандарт загальної початкової освіти (проект). 2017. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
26. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за заг. ред. І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ, 2011. 528 с.
27. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол: Г.В. Бєленька, О.Л. Богініч. Київ : Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
28. Ілляшенко Т.Д. Інтеграція дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі. *Соціальний педагог*. 2009. № 5. С. 26–35.
29. Ілляшенко Т.Д. Про готовність дітей до шкільного навчання. *Початкова школа*. 2002. № 3. С. 69–71.
30. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися? Діагностика і корекція труднощів у навчанні молодих школярів : метод. посібник. Київ : Початкова школа, 2003. 127 с.
31. Калмикова Л.О. Психологія мовлення і психолінгвістика : навч. посіб. для вищ. навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Фенікс, 2008. 234 с.
32. Кисличенко В.А., Копилова А.О. Обстеження сформованості граматичних категорій у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення в умовах побутового білінгвізму. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 187–192.
33. Ковальчук Л.В. Психофізичний розвиток як фактор готовності шестилітніх дітей до навчання в школі : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Львів, 2007. 20 с.
34. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Київ : АТОПОЛЬ, 2011. 274 с.
35. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з

- особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 458 с.
36. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія : навч. посібник. Київ : Знання, 2010. 293 с.
37. Корякіна І.В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : педагогічні науки*. 2010. № 3. С. 176–185.
38. Крутій К.Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя, 2005. 208 с.
39. Лаврентьєва Г.П. Готовність дитини до школи : складові успішного навчання. *Дошкільне виховання*. 2000. № 9. С. 3–5.
40. Любарська І.О. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи : монографія. Київ, 2011. 72 с.
41. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2001. 256 с.
42. *Малятко : програма виховання дітей дошкільного віку / за заг. ред. П. Плохій*. Київ : Педагогічна думка, 1999. 286 с.
43. Мартиненко І.В. Психологічні засади формування комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : дис. ... докт. психол. наук : 19.00.08. Київ, 2017. 502 с.
44. Марченко І.С. Особливості логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *Логопедія*. 2013. № 3. С. 52–56.
45. Марченко І.С. Формування комунікативних умінь у дітей з грубою затримкою мовленнєвого розвитку. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С. 120–124.
46. Новак О.М. Готовність дитини до навчання у школі як основа забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. В. 1. С. 16–25.

47. Пахомова Н.Г. Інтеграція як провідна тенденція розвитку сучасної освіти. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри* : тези доп. II Міжнародна наук.-практ. конф., Кропивницький, 7–8 квіт. 2017 р. Кропивницький, 2017. С. 192–194.
48. Петренко І.В. Вивчення саморегуляції довільної активності у школярів із різними навчальними досягненнями. *Проблеми освіти*. 2008. Вип. 56. С. 46–50.
49. Петренко І.В. Особливості регулятивної сфери у школярів з різними навчальними досягненнями. Київ : Міленіум, 2016. 160 с.
50. Піроженко Т.О. Мовлення дитини : психологія мовленнєвих досягнень дитини. Київ : Главник, 2005. 112 с.
51. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Київ : Академвидав, 2004. С. 427–429.
52. Про дошкільну освіту : Закон України від 05.09.2017 р. №38 –39. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.
53. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / за заг ред. О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, В. Артемова та ін. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
54. Програма розвитку та виховання дитини раннього віку «Зернятко» / наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : Кобза, 2004. 191 с.
55. Програми розвитку дітей : офіційний сайт Міністерство освіти і науки України. URL : <http://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>.
56. Романенко О.В. Застосування соціально-психологічного тренінгу в системі психологічної допомоги дітям з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. № 27. С. 174–179.
57. Романенко О.В., Мутурак М.Т. Напрямок діагностики комунікативної готовності старших дошкільників до шкільного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. № 26. С. 397–401.
58. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей. Київ :

- Освіта, 1992. 176 с.
59. Савченко О.Я. Новий етап розвитку початкової школи. *Дошкільне виховання*. 2001. № 1. С. 6–10.
60. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка у системі педагогічних наук. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. 2006. Вип. 8. Т. 1. С. 154–160.
61. Синьов В.М., Бондар В.І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями. Київ, 2015. 397 с.
62. Сироватко О.М., Байер О.О. Визначення готовності дитини до навчання у школі. *Психолог*. 2003. № 13. С. 2–48.
63. Соболевська І. Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання в початковій школі. *Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Київ : Міленіум, 2022. Вип. 18. С. 206–208.
64. Соботович Є.Ф. Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*. 2002. № 1. С. 2–7.
65. Сохін Ф.О. Усвідомлення мовлення старшими дошкільниками. *Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія*. Київ, 1999. Ч. 2. С. 246–249.
66. Тищенко В.В. Засвоєння граматичної сторони мовлення дітьми з порушеннями розумового розвитку. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова: Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. № 19. С. 254–260.
67. Федоренко С.В. Казкотерапія як засіб розвитку зв'язного мовлення дошкільників зі зниженим зором. *Актуальні проблеми корекційної педагогіки та психології : зб. наукових праць*. 2015. № 3. С. 240–245.
68. Федорович Л.О. Підготовка дітей до школи: сутність та шляхи реалізації. *Вісник Чернігівського університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2002. В. 10. С. 6–8.
69. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Академія, 2000. 544 с.
70. Цюман Т.П., Піменова К.О. Специфіка дослідження готовності дитини

- дошкільного віку до шкільного навчання. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогічні науки.* 2009. 23 (186). Ч. 1. С. 257–263.
71. Шеремет М.К. Актуальні проблеми спеціальної освіти. *Науковий часопис. 36 наукових праць.* 2007. № 7. С. 79–81.
72. Шиліна Н.Є. Мовленнєва готовність дітей до школи як лінгводидактична проблема. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського.* 2001. Випуск 10–11. С. 20–25.
73. Яковенко А.О. Базовий інтелектуально-особистісний компонент як складова частина мовленнєвої готовності старших дошкільників з порушенням мовлення до навчання у школі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія педагогічні науки.* 2017. №. 4. С. 144–150.